

FIDELIS DEFENSOR, PATRIAE, DEO, IMPERATORI AC POPULIS

MEDGYESY S. NORBERT

Iskoladráma Pázmány kortársáról, Esterházy Miklós nádorról*

Bevezetés, a színi előadás körülményei

Az Esterházy-család történetéről, emellett a családtagok szereplésével, továbbá herceg Esterházy Pál nádor, zeneszerző és költő nagyszombati alapítványa¹ révén több színháztörténetet láthattak a nézők a jezsuiták és a piaristák XVII–XVIII. századi, magyarországi színpadán. Jób Gábor jezsuita szerző darabja *Fides in regem patriam seu Georgio de Esztoras ad Nicopolim gloriosa morte sublatus* címmel 1727 augusztusában, tanévzáró keretében hangzott el a nagyszombati jezsuita gimnázium retorikai osztályának előadásában. A darab Luxemburgi Zsigmond uralkodása idején játszódik, főhőse, Esztoras György Nikápolynál küzd a törökök ellen 1396-ban. Lényegében véve az arisztokrata család eredetét dolgozza fel e színháték.² A három felvonásból álló, latin nyelvű dráma közkedveltségét mutatja, hogy Csíksomlyón a ferencesek egy *Argumentum*mal ellátott teljes másolatot készítettek nyomtatott kiadásából.³

A dolgozatomban bemutatott *Fidelis defensor Patriae, Deo, Imperatori, ac Populis Charissimus Nicolaus Eszterhazius* című dráma cselekménye már a hitviták korszakába visz minket, az 1620-as években játszódik. Főhőse az Esterházy-család hírnevét

* A tanulmány az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

¹ TUSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *Esterházy Pál és az iskolai színháztörténet = Az iskolai színháték és a népi dramatikai hagyományok: A noszvajai hasonló című konferencián elhangzott előadások*, szerk. PINTÉR Márta Zsuzsanna, KILIÁN István, Debrecen, Ethnica Alapítvány, 1993, 19–46. Gyűjteményes kiadása: KNAPP Éva, „Judit képit én viseltem”: *Kora újkori színház és drámatörténeti tanulmányok*, Bp., Argumentum, 2007 (Irodalomtörténeti füzetek, 162), 8–39.

² A történelmi dráma szövege Nagyszombatban, 1727-ben nyomtatásban is megjelent (Tyrnaviae, Typis Academicis per Fridericum Gall, 1727). A dráma adatait ismerteti: STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színhátékok forrásai I. 1561–1773*, Bp., MTA Könyvtára, 1984, 158.

³ Különálló füzetben, Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára, Csíksomlyó, A VI 9/5277. Könyvészeti leírása: MUCKENHAUPT Erzsébet, *A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei*, Balassi-Polisz, Budapest-Kolozsvár, 1999, 125, I. 50. A dráma adatai: *A magyarországi katolikus tanintézmények színháztörténetének forrásai és irodalma 1800-ig*, szerk. KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, VARGA Imre, Bp., Argumentum, 1992, 75.; PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A ferences iskolai színháztörténet a XVIII. században*, Bp., Argumentum, 1993, 126.

és vagyonát megalapozó, galántai születésű Esterházy Miklós (1582–1645), aki gyorsan felívelő pályája csúcán 1625-től nádori tisztséget töltött be. Esterházy Miklós 1601-ben hitoktatója, Pázmány Péter hatására katolikus hitre tért, rendszeres együttműködésük évtizedeken át tartott.⁴

A *Fidelis defensor Patriae* című előadást 1741-ben látták a nézők az egyik leg-híresebb XVIII. századi felföldi schola, a nyitrai piarista gimnázium falai között.⁵ E történelmi tárgyú színjáték – fennmaradt periochájával együtt – latin nyelvű, részletes cselekménye a kutatás számára eddig feltáratlan volt. Napra pontos bemutatóját sem a *Catalogus Juventutis Nitriensis II.*⁶, sem az előadás – általunk az alábbiakban elemzett – színlapja⁷ nem árulja el. A darabot ismeretlen szerzője három felvonásra osztotta, ezen belül actusonként 9–8–9 scénára bontotta. Az egyes felvonások között a földi, tényleges szereplők tulajdonságait megjelenítő allegorikus szereplőkkel énekel a *Prologus*, két alkalommal a *Chorus* és végül az *Epilogus*. A darabban – a névtelen katonákkal és az udvarnokokkal együtt – 37 szerepet ellátva összesen 55 diák játszott, akik mindannyian az 1741. évi poétikai és retorikai osztály tanulói és a híres Mattyasovszky-kollégium lakói voltak Nyitrán. A fő szerepeknél kettős szereposztást alkalmaztak a piarista tanárok. Ezen kívül zenészek (*Musici*), tréfacsinálók (*Jocastae*) és foglyok (*Captivi*) létéről tudósít az előadás esztendejében, a nagyszombati jezsuitáknál nyomtatott, 8 oldal terjedelmű színlap. A periocha szereposztása (*Nomina Actorum*) híven illusztrálja a korabeli iskolai színi gyakorlatot: a rangos szereplőket (király, császár, kapitány, főpap stb.) csak arisztokrata családok gyermekei jeleníthették meg a színpadon: így játszotta

⁴ Legújabb monográfia és tanulmánykötet a nádor életpályájáról és családjá többi tagjáról: PÉTER Katalin, *Esterházy Miklós*, Bp., Gondolat, 1985.; ILLIK Péter, *Miklós nádor és az ország panaszai. Az Esterházy Miklós nádornak jelentett török kártételek a Magyar Királyságban = „Fényes palotákban, ékes kőfalokban”: Tanulmányok az Esterházy családról*, szerk. MACZAK Ibolya, Bp., WZ Könyvek, 2009, 42–64.; MARTI Tibor, *Élet a kismartoni várban a 17. század közepén = „Fényes palotákban...” i. m.*, 2009, 24–41.

⁵ A nyitrai piarista színjátszás adatait lásd *A magyarországi piarista iskolai színjátszás forrásai és irodalma 1799-ig*, szerk. KILIÁN István, Bp., Argumentum, 1994, 144–309. Kilián István kutatásai összesen 203 színi előadásról tudnak Nyitrán, amelyből 17 színdarab témája a magyar történelem egy-egy eseménysorát dolgozta fel. Bővebben KILIÁN István, *A piarista dráma és színjáték a XVII–XVIII. században*, Bp., Universitas, 2002, 170–182.

⁶ *A magyarországi piarista i. m.*, 1994, 273–275.

⁷ Az előadás teljes címét színlapjáról ismerjük: *Fidelis defensor Patriae, / Deo, Imperatori, ac Populis / Charissimus / Nicolaus Esterhazius. / Honori ac venerationi / Excellentissimi, Illustrissimi, / ac / reverendissimi / Domino Comitibus / Domini Emerici / Esterházi de Galantha, / Dei, et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Nitriensis, / Locique, et Comitatus ejusdem Supremi, ac perpetui / Comitibus, Praepositi B. V. M. de Rátóth., etin Dömös, / S. R. Majestatis, / Consiliarii intimi, / Scenite adumbratus. / Ab Illustrissima, Reverenda, Praenobili, Nobili, ac Ingenua / Rhetorices, et Poesos Nitriensis Gymnasii Scholarum Piarum / Juventute Anno M.DCC.XLI. Die Mense, Tyrnaviae, Typis Academicis Societatis Jesu, Anno 1741.* A periocha lelőhelyei: Magyar Piarista Könyvtár és Levéltár, Bp., P 33/8/16/4; Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár, Pro 38. A színlapkiadást a német nyelvterület e tárgyú munkái (Elida Maria SZAROTA, *Das Jesuitendrama im deutschen Sprachgebiet. Eine Periochen-Edition. Texte und Kommentare. I/1–2.: Vita Humana und Transzcendens; II/1–2.: Tugend- und Sündensystem; III/1–2.: Konfrontationen*, München, Wilhelm Fink Verlag, 1979–1983) és az ÖAW Kommission für Kulturwissenschaften und Theatergeschichte szabályzata alapján végeztük.

Esterházy Miklós szerepét gróf Schmidegh Ferdinánd, vagy a másik szereposztás szerint gróf Forgách István. Carillus szerepét liber baro Andrassy János keltette életre, a darabban negatív karaktert megtestesítő Zrínyi alakját már „csak” nobilis rangú diákok, Nobilis Josephus Birovszky, vagy Nob. Ladislaus de Adda, vagy Nob. Emericus Dezericzky játszhatta.

A dráma cselekménye

A periocha 2. oldalán olvasható *Argumentum* meghatározza a színjáték alapállását: Magyarország már 200 esztendeje folyamatos küzdelmet vívott a törökökkel, amikor Habsburg II. Ferdinánd császár–király oldalán elnyerte Istentől Esterházy Miklóst, aki a végzetes (*fatalis*) Bethlen Gábor – a darab szóhasználatával: *Bethlehem* – erdélyi fejedelem által is támogatott Amurathes szultán csapatait Érsekújvárnál legyőzte, és bőséges zsákmányt ejtett.⁸

A dráma részletes cselekménye a következő: a *Prologus* – a barokk kori színjátszás hagyományainak megfelelően – allegorikus keretbe helyezi az eseménysort,⁹ miszerint az égiek irányítják a földi eseményeket: a Színlelt Barátság (*Amicitia simulata*) előhívja a Furiákat (*Furias*) a Hűség (*Fidelitas*) és Trón (*thronum Regium*) ellen. *Mars* egyenetlenséget támaszt, és børsisakkal, pajzzsal, ijjal és nyíllal felfegyverzi a Hűséget (*Fidelitast*). A dráma végül a Megkoronázott Szellem (*coronatus Genius*) győzelmét hozza.

A színdarab Esterházy Miklós és Zrínyi találkozásával kezdődik, akik a fenyegetett Magyarország sérüléseiről értekeznek, eközben egymást testvérré fogadják és Habsburg II. Ferdinánd császár–királynak esküsznek hűséget. A következő scenában hirtelen megjelenik két levélhordó, akik Bethlen Gábor erdélyi fejedelem küldeményét hozzák. Az egyik írást Esterházynek, a másikat – sok millió arannyal együtt – Zrínyinek nyújtják át. Esterházy emlékezett a Ferdinándnak tett hűségre, megérezte Bethlen ármánykodását. Zrínyit viszont elcsábította a gazdag jutalom, amit Bethlen küldött. Válaszában Bethlennek kötelezte el magát, és megígérte, hogy a gögős Ferdinándtól elfoglalja az országot, és minden vagyonát erre fordítja. Ferdinánd, mit sem sejtve, fegyverbe hívja az ország fő embereit a haza védelmére, és Esterházyt kinevezi főparancsnoknak, segédjéül pedig Zrínyit. A hadjárat nyitányaként Esterházy a török határhoz küld felderítőket és pénzzel ellátott katonákat. Eközben Bethlen megőrül Zrínyi levelének, és azt elküldi a török szultánhoz, Amuratheshez, hogy míg Magyarország mentes a császári katonáktól, addig a sajátjait Erdélybe irányíthassa. Bethlen követét elfogják, és a levelet

⁸ Valószínű, hogy a nyitrai piaristáknál 1755-ben színre vitt *Nicolaus Esterházyus de Bethlenio triumphans* című darab ugyanezt az eseménysort elevenítette fel. A dráma adatát lásd *A magyarországi piarista... i. m.*, 1994, 298.

⁹ E témáról bővebben DEMETER Júlia, *Drámaprogramok vallatása: allegorikus aspektus az iskolai színpadon = (Dráma)szövegek metamorfózisa. Kontaktustörténetek – Metamorphosis of the (Drama)texts. Stories of Relation. I. kötet. Hagománykezelés, imitációváltozatok – Traditions, Imitations. A 2009. június 4–7-i kolozsvári konferencia szerkesztett szövegei*, szerk. EGYED Emese, BARTHA Katalin Ágnes, TAR Gabriella Nóra, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 2011, 30–43.

Esterházyhoz viszik. Ezt nem sejtve, Bethlen újabb követet küld Amurathes szultánhoz Falindus személyében. Válaszában Amurathes szultán bíztatja Bethlent, és katonai segítséget küld a fejedelemnek. A felvonás végén megszólaló I. Chorus énekéből megtudjuk: a Fúriákat újabb háborúra sarkallja a Színlelt Barátság.

A II. felvonás (Actus Secundus) kezdetén Esterházy saját költségén állít fel egy hadtestet a haza védelmére, és bizonyítja a császár iránti hűségét. Eközben (valószínűleg Anatóliában) Falindus, Bethlen követe előadja Amurathesnek az erdélyi udvar szándékát: a szultáni és az erdélyi fejedelmi hadsereg egyesült erővel támadja meg Magyarországot, és ehhez a támadó sereghöz csatlakozzék Zrínyi és katonasága. A három csapatostt közös fellépése biztos sikert hozhat a Habsburg császári haderővel szemben. Amurathes szultán a szövetség jeléül arany nyilat küld Bethlennek. A következő (3.) jelenetben Esterházy felfedezi a Zrínyi által Bethlennek írott levelet. Ennek ellenére Esterházy – mindezt titkolva – barátságosan fogadja Zrínyit, amikor váratlanul hozzá érkezik: megbeszéli Magyarország védelmi terveit, miközben Zrínyi színleli, hogy utolsó csepp vérét is kiontja a királyért – azaz II. Ferdinándért – és Magyarorszáért. A következő jelenetben (5.) Amurathes és Bethlen csapatai Rédey vezetésével az országhatárt dűlják. Ezt meghallván Esterházy megtámadja, és szétkergeti őket. Ezek után II. Ferdinánd jelenlétében Zrínyi lép a színre, és Esterházyt gyanúsítja hűtlenséggel, Bethlennel való levelezéssel, és arról tesz tanúságot, hogy a hírvivőt, aki Bethlen levelét átadta Esterházynak, a saját szemével látta. A 7. jelenetben Ferdinánd csodálkozik, ám Clearchus kincstárnok visszaveri Esterházy ellenségeit és elmondja, hogy Esterházy a saját pénzéből állított fel bandériumot a török elleni harcra. Erre Ferdinánd megparancsolja, hogy Zrínyit vigyék az udvarba. A következő scenában Zrínyi öngyilkos akar lenni, saját szíve ellen fordítja kardját, de a szolgálja megakadályozza végzetes tettét. A felvonászáró Chorus Secundus éneke szerint a megkoronázott Szellem (*coronatus Genius*) előtt a Színlelt Barátság (*Amicitia Simulata*) hitetlenséggel vádolja a Hűséget (*Fidelitas*). De a Hűségnek ezt érdemben jelenti az Igazságosság (*Iustitia*), majd pedig a Színlelt Barátságot cselekvésre ítélik.

A harmadik felvonás első jelentében Esterházy, hogy kipuhatolja Bethlen szándékát, a Zrínyi-párti Miraldust küldi aranypénzzel Erdélybe, hogy kémkedjen. A következő jelenetben Zrínyi kihallgatást ér el Ferdinánd császár–királynál, ahol Esterházy hűségét színlelésnek állítja be, és a háborút dicséri. Zrínyi a hazaárulás gyanújával vádolta Esterházyt, egy majd hirtelen rárohant a császárra, hogy megölje, de a kard csengése és Ferdinánd segélykiáltása elrettentette. Kardját otthagya elfutott. Ekkor a zaj miatt megzavarodott udvaroncok összefutottak, Esterházy Miklós nevében azonnal kardot rántottak, de Clearcus türelemre intette őket. Közben Miraldus fogolyként sínylődött Erdélyben, ahol Bethlen fejedelem elé vezették, és kérdezték Magyarországról való menekülésének okait. Miraldus közben lefizetett egy katonát, akik éppen bacchanáliát rendeztek. Miraldus éltette Bethlen magyar királyi tisztségét,¹⁰

¹⁰ Bethlen Gábor erdélyi fejedelmet a besztercebányai országgyűlés 1620-ban választotta meg Magyarországot királyává.

mire Bethlen megmutatta neki azt az arany pajzsot, amit Amurathestól kapott, majd Miraldust kinevezte az udvari őrség élére.

Bőséges borral megrészeztették az őrséget, a fejedelmi tanácson bemutatták az aranypajzsot, majd visszatérve Magyarországra elmondták Esterháznak az aranypajzs történetét.¹¹ Ekkor Amurathes a törökökkel, Bethlen pedig a saját csapataival Magyarországra támadt, de mire az újvári (érsekújvári) mezőre érkeztek, Esterházy Miklós foglyai lettek. A győzelemről tüstént beszámoltak II. Ferdinándnak. A zárójelenetben (9.) II. Ferdinánd császár magához hívatta az Esterházy és a Zrínyi család tagjait az udvarba, ahol a királyság ellenségeinek elfogása miatt dicséretben részesültek. Ekkor a császár a trónterembe hozatott egy kardot, amelyre Esterházy Miklós neve volt vésve. A felségsértés bűnétől Esterházyt ezzel feloldozták. Zrínyinek a szultánhoz írt levelei ebben a pillanatban kerültek a császár elé, mire II. Ferdinánd Zrínyit megköötöztette, és száműzetésbe küldte. Esterházy Miklóst viszont nádori tisztséggel és aranygyapjas renddel jutalmazta.¹²

Az *Epilogus*ban színre lépnek a *Furiák*, akiket a Színlelt Barátság tapssal fogad. A Hűség megfordítja Marsot, és elúzi vele a Furiákat. A Megkoronázott Szellemtől a Hűség végül kitüntetésben részesül.

Összefoglaló kérdések és következtetések

A dráma cselekménye Bethlen Gábor erdélyi fejedelem második magyarországi hadjárata idején, 1623-ban játszódik. Erről elsősorban a darab forrása tesz tanúságot, az *Argumentum*, amely a dráma ihletőjeként két művet jelöl meg: *Ita R. P. Georgius Csernovics S. J. in sua Historia C 17; et Gregorius Pethő in Chronologia*.¹³ Az eddigi kutatás kiderítette, hogy Csernovics *Ferenc* (1680–1736) művéről van szó, aki nem volt a jezsuita rend tagja.¹⁴ A másik forrás Petthő Gergely (1570–1629?) *Chronológiája*, amely először 1660-ban látott napvilágot Bécsben, *Rövid Magyar Kronika* címmel. E mű a hunok történetétől 1629-ig sorjázza, évekre bontva nemzetünk históriájának eseményeit.¹⁵ Tárgyalt színjátékunkkal kapcsolatban Petthő írásából kiderül: *Rédei* Ferenc az *első* támadás (1619–1621) idején volt Bethlen

¹¹ A drámaprogram mondatából hiányzik az alany (Actus III. Scena VII.).

¹² A Sopronba összehívott országgyűlés 1625. július 19-én választotta Magyarország nádorává Esterházy Miklóst. Az aranygyapjas rendet pedig 1628. július 20-án kapta meg II. Ferdinándtól. (PETER, *i. m.*, 1985.) A nyitrai színdarab cselekménye összeolvasztja e két eseményt.

¹³ *Fidelis defensor Patriae, / Deo, Imperatori, ac Populis / Charissimus / Nicolaus Eszterhazius*, Magyar Piarista Könyvtár és Levéltár, Budapest, P 33/8/16/4; Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár, Pro 38.

¹⁴ VARGA Imre, PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Történelem a színpadon: Magyar történelmi tárgyú iskoladrámák a 17–18. században*, Bp., Argumentum, 2000 (Irodalomtörténeti füzetek, 147), 155.

¹⁵ Később Spangár András jezsuita történész bővítette ki a szöveget 1732-ig terjedő folytatással. Ennek kiadása: PETTHŐ Gergely, *Rövid Magyar Kronika sok rend-béli fő historidás Könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedettetett és irattatott Petthő Gergelytől*, Kassán, Nyomtatott az Akadémiai betűkkel, 1753. Facsimile kiadás: Bp., Dharma, 1993.

hadainak egyik főparancsnoka, tehát a színdarab írója kronológiai szempontból téved.¹⁶ A török császári tisztséget a dráma színlapján *Amurethus*ként aposztrofált IV. Murád szultán – Petthő szerint – 1622 végén kapta meg (valójában 1623. szeptember 10-én);¹⁷ a szultán személye ezek szerint hiteles volt a nyitrai színpadon. Minden kétséget kizáróan Petthő *Rövid Magyar Krónikájának* az 1623-as esztendőnél írt alábbi sorai adták az alapot színdarabunk erősen kiszínezett, fikciókkal teli, bonyolult cselekménysorához: „Anno 1623. Bethlen Gábor ismét fel-bontá a’ békességet Ferdinánd Tsászárral, és Septemberben *Magyarból ’s Törökből álló nagy erővel Magyar Országban által* Morvába jöve, és azt szörnyű képpen raboltatá, és égettete mind a’ derék téli üdög, azután békével vissza tére népével. *A’ Törökök sok számtalan ezer Keresztény lelket vivének rabságra magokkal, kiknek egy részét Eszterházi Miklós a’ Végbeliekkel, Ersek Uj-várnál felveré, és sok Keresztény rabokat szabadítá-meg töllek.*”¹⁸ Egyetlen kérdésünk maradt: Zrínyi negatív szerepének megfejtése, amelyre ez idáig nem találtunk választ. A történetírás ugyanis nem tud arról, hogy a katolikus Zrínyi család tagjai közül lett volna, aki a törökök vagy éppen a református Bethlen Gábor mellé állt volna. Sőt, a forrásként idézett Petthő írása Zrínyi Györgyöt említi folyamatosan, aki a színdarab cselekményével éppen ellentétes oldalon: a katolikus Habsburg udvar mellett harcolt a muszlimok ellen.¹⁹ Figyelemre méltó, hogy tárgyalt színdarabunk programja – eddig ismeretlen okokból, valószínűleg drámaírói invencióból született, fiktív mivolta miatt – sehol nem jelöli meg Zrínyi keresztnevét.

Összefoglalásként elmondható, hogy a Nyitrán, a piarista gimnázium színpadán ismeretlen szerző tollából 1741-ben előadott *Fidelis defensor Patriae, Deo, Imperatori, ac Populis Charissimus Nicolaus Eszterhazius* című, három felvonásos történeti játék Bethlen Gábor erdélyi fejedelem 2. magyarországi hadjárata idején, 1623-ban játszódik több helyszínen, a döntő csata Érsekújvárott zajlik. A darab fő forrása a katolikus és udvarhű Petthő Gergely *Rövid Magyar Kronika* (1660 k.) című műve. A történet főhőse a katolikus vallású, és törvényes, koronás királyának, Habsburg II. Ferdinándnak tett esküjéhez hűséges Esterházy Miklós, aki a református Bethlen fejedelem és a muszlim Amurathes szultán udvarának – Zrínyivel közös – mesterkedései ellenére győztesen kerül ki az ütközetből – erkölcsi és katonai szempontból egyaránt. A darab valós történeti eseményeken alapul, de erősen kiszínezve, fiktív szereplőkkel mutatja be az Esterházy család nagyságát. A témaválasztás nem véletlen, hiszen az előadást egy családtag, a Szombathelyen született

¹⁶ PETTHŐ, *i. m.*, 187.

¹⁷ *Magyarország történeti kronológiája 1526–1848*, II., főszerk. BENDA Kálmán, Bp., Akadémiai, 1982, 453.

¹⁸ PETTHŐ, *i. m.*, 201–202. (Kiemelés tőlem, M. N.) Érsekújvárnál egyébként Bethlen első hadjárata idején volt egy nagyobb csata, amikor 1621. július 10-én az erdélyi fejedelem katonái fényes győzelmet arattak a császári csapatok felett. (*Magyarország történeti kronológiája i. m.*, 451.)

¹⁹ PETTHŐ, *i. m.*, 127, 129, 132, 135, 136, 138, 148, 154, 187, 194, 200, 202, 155, valamint az 1663–1666 közötti esztendők leírásánál.

galánthai gróf Esterházy Imre Gábor (1689–1763) nyitrai püspök és egyben helyi főispán tiszteletére mutatták be, aki éppen a színi előadás esztendejében, 1741-ben kezdte meg szolgálatát székvárosában.²⁰ A darab – az iskolai színpad szokásainak megfelelően – erősen didaktikus jellegű: a hűség és a bátorság fontosságára tanította a diákszereplőket és a nézőket, emellett (piarista gimnázium lévén) katolikus történelemszemléletüket is jelentős mértékben alakította. E tanító és buzdító előadásnak egy másik, ugyanennyire meghatározó oka is lehetett: 1741. június 25-én koronázták Pozsonyban Magyarország uralkodójává Mária Teréziát, miközben már zajlott az osztrák örökösödési háború. Tárgyalt évünkben a királynő trónját nem utolsó sorban az akkor összehívott magyarországi generalis insurrectio mentette meg. Vizsgált színjátékunk Esterházy Miklóst mint hadvezért állította az uralkodóhoz való hűség példaképeké.

A barokk iskolai színjátszás több évtizedes vizsgálata eredményeképpen drámadattárak, kritikai és népszerűsítő szövegkiadások, továbbá monográfiák láttak napvilágot.²¹ A színlapkutatók során az egyre nagyobb számban ismertté váló XVII–XVIII. századi latin, német és ritkán magyar nyelvű periochákából megismerhetjük azoknak az előadásoknak a részletes cselekményét és szereplő-névsorát, valamint mecénását is, amikről – forráshiány következtében – eddig csak nagyon keveset tudhattunk.

²⁰ *Magyar Katolikus Lexikon*, III., főszerk. Diós István, Bp., Szent István Társulat, 1997, 309.

²¹ A hazai barokk drámakutatás kiadványait sorjazzák: *A színjátszó iskola a XVII–XVIII. században: Bibliográfia*, szerk. NAGY Júlia, Bp., Universitas, 1998; *A XVII–XVIII. századi magyarországi iskolai színjátszás bibliográfiája (1998–2009)*, szerk. SZEDMÁK Andrea, Bp., Protea Kulturális Egyesület, 2009.

